



Ο ρόλος των περιηγητών στην προώθηση των γεωπολιτικών συμφερόντων των Μ. Δυνάμεων στον ελλαδικό χώρο, (Ελλάδα-Κύπρος), κατά τον 19ο -20ο αιώνα

Phd.candidate : Ξυθάλη Αγγελική, Υποψήφια Διδάκτωρ του Τμ. Τουρισμού του Ιονίου Πανεπιστημίου
Επιβλέπων Καθηγητής: Μπότσης Μιλτιάδης, Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμ. Τουρισμού του Ιονίου Πανεπιστημίου

Συνοπτική παρουσίαση ερευνητικής μελέτης

- Διαχρονική αντίσταση και αγώνας του ελληνισμού εντός πλαισίου άεναν ιμπεριαλιστικών σχεδίων
- Καθοριστικός ρόλος των Μεγάλων Δυνάμεων στη διαμόρφωση των ελληνικών πραγμάτων (γεωπολιτική διάσταση)
- Ο ελληνικός χώρος ως γεωπολιτικό «μήλο της έριδος» λόγω στρατηγικής θέσης
- Πολυδιάστατος πλούτος του ελληνισμού (πνευματικός, γεωγραφικός, εμπορικός)
- Διαρκείς μορφές εξωτερικής διείσδυσης και απομύζησης σε όλα τα επίπεδα
- Ισχυρά πολιτισμικά και πνευματικά χαρακτηριστικά ως παράγοντας διεθνών ανταγωνισμών
- 19ος-20ός αι.: μετασχηματισμός των ανταγωνισμών και σημαντικός ρόλος των περιηγητών στη γεωπολιτική επιρροή

Άμεσες και έμμεσες επεμβάσεις

- Χρήση ραδιουργιών και μη στρατιωτικών μέσων επιρροής
- Στόχος: έλεγχος και κατεύθυνση της ελληνικής πορείας
- Εγκατάσταση περιηγητών, «φιλελλήνων» και πολιτικών επιτετραμμένων ως μηχανισμοί παρέμβασης
- Η καθοριστική συμβολή των 'αποστολών', θεωρίες και έργα εκφράζουν την πολιτική προπαγάνδα των Μ.Δυνάμεων για γεωπολιτικούς σκοπούς

• Οι προσωπικότητες που θα αναλυθούν στην εν λόγω έρευνα

ο Βαυαρός Φρίντιχ Τίερς,

ο Αυστριακός Γιάκομπ Φίλιπ

Φαλμεράυερ

ο Βρετανός Λώρενς Τζωρτζ Ντάρρελ



Περιηγητές και φιλελληνισμός: ανάμεσα στον θαυμασμό και τα γεωπολιτικά συμφέροντα



*Φιλέλληνες, φιλοάρχαιοι
τυχοδιώκτες, αρχαιολάτρες
και ελληνολάτρες ή
εντεταλμένοι υπηρέτες των
ξένων Δυνάμεων;*

Μεθοδολογία της έρευνας

- Σύνδεση Γεωγραφίας – κρατικής πολιτικής – ισχύος στο διεθνές σύστημα
- Στόχος των κρατών: βελτίωση θέσης στην κλίμακα ισχύος και διασφάλιση ασφάλειας
- Πρόβλεψη και ερμηνεία συμπεριφορών και επιπτώσεων διεθνών πολιτικών δράσεων
- Συστημική γεωπολιτική ανάλυση: καταγραφή και πρόβλεψη ανακατανομών ισχύος σε χώρο-χρόνο
- Κίνημα Νεορεαλισμού, ισχυρά κράτη υιοθετούν μια επεκτατική πολιτική, με σκοπό την παγκόσμια ηγεμονία
- Γεοπολιτική του Πολιτισμού
- Περιηγητές, **ως συμπληρωματικοί παράγοντες** στην ενίσχυση διακρατικής ισορροπίας





SOFT POWER

“Η μεταβαλλόμενη φύση της διεθνούς πολιτικής έχει επίσης καταστήσει πιο σημαντικές τις άυλες μορφές ισχύος. Η εθνική συνοχή, ο οικουμενικός (ή καθολικός) πολιτισμός και οι διεθνείς θεσμοί αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία. Η ισχύς μετατοπίζεται από τους “πλούσιους σε κεφάλαιο” προς τους “πλούσιους σε πληροφορία”.

JOSEPH S. NYE, 1990.

Άυλες μορφές ισχύος: ιδέες, πληροφορία, πολιτισμός, επιρροή, εικόνα μιας χώρας προς τα έξω

Πολιτισμός, αξίες που γίνονται αποδεκτές από πολλούς λαούς επηρεάζουν άλλες χώρες

Οργανισμοί όπως ο United Nations, NATO, διαμόρφωση κανόνων μεταξύ κρατών

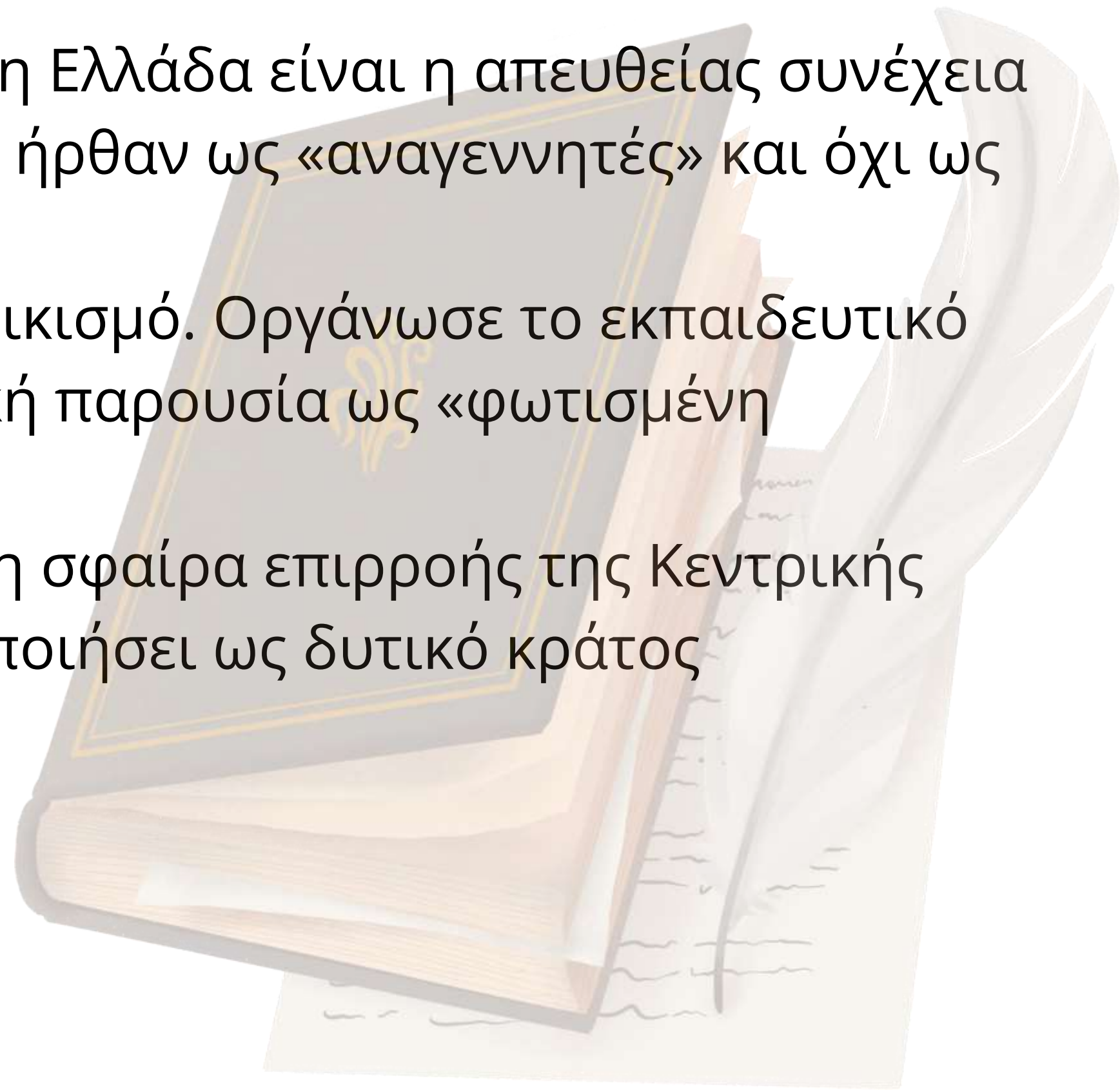
Προσεγγίσεις και Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Ειρηναίος Θείσιος

Το Αφήγημα: Προώθησε την ιδέα ότι η σύγχρονη Ελλάδα είναι η απευθείας συνέχεια της Αρχαίας και ότι οι Βαυαροί (υπό τον Όθωνα) ήρθαν ως «αναγεννητές» και όχι ως ξένοι ηγεμόνες.

Μέσο: Χρησιμοποίησε την παιδεία και τον κλασικισμό. Οργάνωσε το εκπαιδευτικό σύστημα έτσι ώστε να νομιμοποιείται η βαυαρική παρουσία ως «φωτισμένη κηδεμονία».

Γεωπολιτικός στόχος: Να φέρει την Ελλάδα στη σφαίρα επιρροής της Κεντρικής Ευρώπης (Γερμανία/Αυστρία) και να τη σταθεροποιήσει ως δυτικό κράτος



ΓΙΑΚΟΜΠ ΦΙΛΙΠ ΦΑΛΜΕΡΑΥΕΡ

Ο Φαλμεράυερ χρησιμοποίησε την ιστορία ως όπλο αποδόμησης (Sharp Power).

Το Αφήγημα: Υποστήριξε ότι οι Έλληνες είναι σλαβικής καταγωγής και δεν έχουν σχέση με τους αρχαίους.

Στόχος της Προπαγάνδας:

- 1. Απομόνωση:** Να πείσει τη Δύση ότι οι Έλληνες δεν αξίζουν βοήθεια ή συμπαράσταση (αφού δεν είναι «απόγονοι του Λεωνίδα»).
- 2. Φόβος:** Να παρουσιάσει την Ελλάδα ως «δούρειο ίππο» της Ρωσίας λόγω της σλαβικής συγγένειας, ώστε να αποτρέψει τη ρωσική κάθοδο στη Μεσόγειο.

Μέσο: Η φυλετική θεωρία και η αναθεώρηση της ιστορίας για να καταστρέψει το «ηθικό κεφάλαιο» του Φιλελληνισμού.

Φιλελληνισμός: Ιδεολογία ή Πολιτικό Προπέτασμα;

1. Ειρηναίος Θείρσιος: Ο "Ωφέλιμος" Φιλέλληνας

Χρησιμοποίησε τον Φιλελληνισμό ως όχημα για να επιβάλει το γερμανικό μοντέλο διοίκησης. Η αγάπη του για τον πολιτισμό ήταν το "διαβατήριο" για τη βαυαρική εξουσία.

2. Γιάκομπ Φίλιπ Φαλμεράουερ: Ο "Αντι-Φιλέλληνας" Στρατηγός

Επιτέθηκε στην ελληνική καταγωγή για να αποδείξει ότι ο Φιλελληνισμός είναι γεωπολιτικό λάθος.

3. Λώρενς Ντάρελ: Ο "Μεταμφιεσμένος" Φιλέλληνας

Η εικόνα του ως "φίλου των Ελλήνων" χρησιμοποιήθηκε για να δώσει εγκυρότητα στη βρετανική αποικιακή προπαγάνδα (και όχι μόνο).

Εργαλειοποίηση της Ιστορίας & του Πολιτισμού(19ος -20ος αι)

1. **Ειρηναίος Θείρσιος (Friedrich Thiersch):** Η "Θετική" Προπαγάνδα

Soft Power: Μετατροπή της Ελλάδας σε πολιτισμικό προπύργιο της Κεντρικής Ευρώπης.

2. **Jakob Philipp Fallmerayer:** Η "Αρνητική" Προπαγάνδα

Sharp Power: Παρουσίαση της Ελλάδας ως «ρωσικού κινδύνου» (Πανσλαβισμός).

3. **Lawrence Durrell:** Η "Εκλεπτυσμένη" Προπαγάνδα

Cultural Diplomacy: Χρήση του κύρους του ως "φιλέλληνα" συγγραφέα για τη χειραγωγή της διεθνούς κοινής γνώμης

Συμπεράσματα & Σύνδεση

Διαχρονικότητα: Η ιστορία και η ταυτότητα ως "πεδίο μάχης" (Battlefield of Narratives)

Εξέλιξη: Από τη φυλετική θεωρία του 19ου αιώνα στις ψυχολογικές επιχειρήσεις (PsyOps) του 20ού.

Αποτέλεσμα: Ο πολιτισμός δεν είναι ποτέ ουδέτερος, αλλά λειτουργεί ως "πολλαπλασιαστής ισχύος" στην εξωτερική πολιτική.



Φιλελληνισμός — ή — Συμφέροντα?

Τελική Σύγκριση: Η "Χρήση" του Φιλελληνισμού

- Θείρσιος: Φιλελληνισμός
Εργαλείο Ενσωμάτωσης (να γίνουν οι Έλληνες "Ευρωπαίοι" υπό γερμανικό έλεγχο).
- Φαλμεράυερ: Αντι-Φιλελληνισμός
Εργαλείο Απομόνωσης (να μείνουν οι Έλληνες εκτός Ευρώπης ως "Σλάβοι").
- Ντάρελ: Φιλελληνισμός
Εργαλείο Καταστολής (χρήση της πολιτισμικής οικειότητας για να ελεγχθεί η επανάσταση).



ΛΩΡΕΝΣ ΤΖΩΡΤΖ ΝΤΑΡΕΛ

Επιστημονικές Παρουσιάσεις και Δημοσιεύσεις

Συμμετοχή στο IB' Πανιόνιο Συνέδριο-Οκτώβριος 2023

Δημοσίευση στο International Organization of Scientific Research (IOSR) journals.

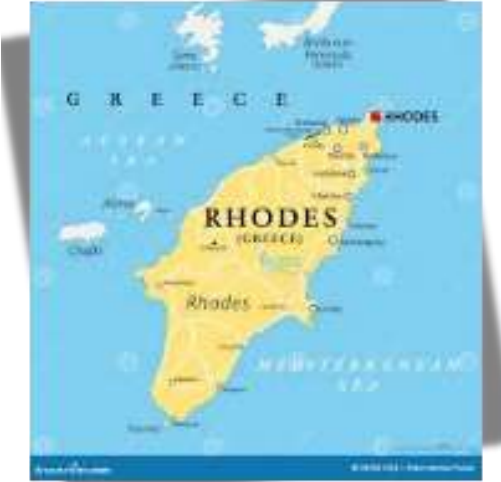
«Durrell: O Lawrence της Κέρκυρας»

- Ο λόγος για τον οποίο ο Ντάρρελ επέλεξε το νησί της Κέρκυρας προκειμένου να εγκατασταθεί εκεί.
- Με αφορμή την εξωτερική πολιτική της Αγγλίας την περίοδο 1935-1940, ο ίδιος αναφέρεται σε πολλά γεγονότα της εν λόγω περιόδου στο Βιβλίο Spirit of Place.
- Μέσα από τις επιστολές του, προσδιορίστηκαν τα γεγονότα των διεθνών γεωπολιτικών πρακτικών που συνδέονται με τα όσα αναφέρει ο ίδιος ο Ντάρρελ στα γράμματα του.
- Ανάδειξη των εσωτερικών κινήτρων του Ντάρρελ, εν όψει των πολιτικών εξελίξεων και ενός επικείμενου πολέμου, να πολεμήσει για λογαριασμό της Κέρκυρας.

Στόχος: Να γίνει το όνομα του ξακουστό, 'σωτήρας' και 'προστάτης' των αυτοκρατορικών σχεδίων της Βρετανίας στον ελλαδικό χώρο, να αναγνωρισθεί ως ο **Λώρενς της Κέρκυρας**

Δημοσίευση στο International Organization of Scientific Research (IOSR) journals

Ο «πόλεμος των Λέξεων» του «Λεβαντίνου» Lawrence Durrell



- **Προπαγάνδα και Λογοκρίσια**

- **Η προπαγάνδα ως πνευματικό όπλο πολέμου**

- * **Τα πυρομαχικά του μυαλού δεν γίνονται λιγότερο ζωτικά για τη νίκη από τους στόλους ή τους στρατούς**

- Υπεύθυνος Τύπου σε διάφορες περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου.

- Το 1945, την περίοδο της βρετανικής διοικήσεως στα Δωδεκάνησα, εγκαταστάθηκε στη Ρόδο, ως Υπεύθυνος Τύπου και Πληροφοριών και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ήταν η επιμέλεια της ημερήσιας εφημερίδας «ΧΡΟΝΟΣ» (Ρόδος), που εκδίδονταν στην εν λόγω περιοχή εκείνο το διάστημα.

- Ανάλυση σχετικών δημοσιεύσεων της εφημερίδας «ΧΡΟΝΟΣ», σε ζητήματα που αφορούν τόσο την εξωτερική πολιτική των Μ.Δυνάμεων όσο και τη λειτουργία των τοπικών θεσμών υπό τις εντολές της Βρετανικής Διοικήσεως, από το 1945 μέχρι την άνοιξη του 1947.

Βαρύτητα της θέσης του Ντάρρελ, να επιτύχει τους απώτερους σκοπούς της Δημοσιότητας της χώρας του με κίνητρο “τον πόλεμο για την ελευθερία”

Ο Λώρενς Ντάρρελ στην Κύπρο : Λογοτεχνία, Πολιτιστική Πολιτική και Μηχανισμοί Πληροφόρησης στην Ύστερη Βρετανική Διοίκηση (υπό δημοσίευση)



- Ντάρρελ ως Διευθυντής Πληροφοριών της Βρετανικής Διοίκησης στην Κύπρο
- *Ρόλος καθοδηγητή-μεσολαβητή*, να δοθεί στο νησί μια ταυτότητα, Κύπρος ένας χώρος πολιτιστικά και πολιτικά αδιαμόρφωτος, ανήκει στην “Ανατολή”
- Να αναδιαμορφωθεί ο πνευματικός πυρήνας της Κύπρου
- Επιστράτευση ελλήνων διανοούμενων στη πολιτιστική φαρέτρα της Βρετανίας, Τέχνες-εφαλτήριο της αποικιοκρατίας, χρησιμοποίηση του ονόματος του Γ.Σεφέρη ως πνευματικός πυλώνας-πνευματική ζύμωση, εξυπηρέτηση πολιτικών επιδιώξεων της Βρετανίας -Νέα Διάσταση Πολιτιστικής Προπαγάνδας
- Ταύτιση της ιδιότητας του Ντάρρελ με τις κυβερνητικές πολιτικές και την εξωτερική πολιτική της Βρετανίας
- Κύκλος Ντάρρελ, Έλληνες και Κύπριοι πνευματικοί άνθρωποι κατά της προπαγάνδας του Ντάρρελ
- Διερεύνηση της σχέσης λογοτεχνίας και αποικιακής πολιτικής
- Μελέτη του τρόπου με τον οποίο τα Πικρολέμονα αξιοποιήθηκε από πολιτικούς και διαμορφωτές της πολιτικής

Ο ρόλος της Λογοτεχνίας ως πολιτικό εργαλείο

- Ως αξιόπιστη πηγή βιωματικής καταγραφής
- Ως εργαλείο “ανθρωποποίησης” του κυπριακού προβλήματος,
- Το έργο του Ντάρρελ έγινε αποδεκτό ως ένα πολιτισμικό εργαλείο κατανόησης και προοπτικής συμφιλίωσης , πολιτική βαρύτητα του έργου
- Το έργο ως "έμμεσος μάρτυρας" , εργαλείο “αποσυμπίεσης” της έντασης, Μαλακή δύναμη (soft power) – δηλαδή, εργαλείο που επηρεάζει τις καρδιές και τα μυαλά χωρίς όπλα ή βία.
- Πολιτική προπαγάνδα
- Διαμόρφωση εικόνας
- Η λογοτεχνία χρησιμοποιείται για να ενισχύσει πολιτικές αφηγήσεις. Αφηγηματικό όπλο της αποικιοκρατίας.
- Απολιτικό, πολιτισμικό τρόπο να δικαιολογείται η βρετανική παρουσία στην Κύπρο.

MI6 και το αφήγημα βιτρίνα της πολιτικής εξουσίας

Σε συνάφεια με τη συζήτηση για τις μυστικές υπηρεσίες και τη βρετανική εξωτερική πολιτική, το έργο του Ντάρρελ εμφανίζεται ως **αφήγημα-βιτρίνα της εξουσίας**.

- Η λογοτεχνική γραφή καλύπτει και τον κρατικό διορισμό του Ντάρρελ στην αποικιακή διοίκηση, ενισχύοντας τον ρόλο του ως φορέα δημόσιου αποικιακού λόγου.
- Το βιβλίο αποκαλύπτει, τη νοοτροπία και τις πρακτικές εξουσίας πίσω από τις πολιτικές αποφάσεις.
- Η Βρετανία δεν χρησιμοποιούσε μόνο στρατό και μυστικές υπηρεσίες αλλά και πολιτισμό, λογοτεχνία και δημόσιο λόγο για να δικαιολογήσει την παρουσία της στην Κύπρο.

Ο Durrell λειτουργεί δηλαδή ως: πολιτιστικός εκπρόσωπος της αποικιακής πολιτικής

- Σύνδεση του Ντάρρελ με ανώτερους αξιωματούχους του Information Research Department(IRD)-Τμήμα Προπαγάνδας και Ψυχολογικού πολέμου-ανθελληνικό υλικό κατά της Ένωσης

Κυπριοσύνη” του Ντάρρελ-να δοθεί στους Κύπριους μια νέα διακριτή ταυτότητα,οδηγίες στρατηγικής,να καταστείλει τα ελληνικά αισθήματα

Η πολιτική χρήση του έργου (1960 & 1989)

1960 – Βουλή των Κοινοτήτων

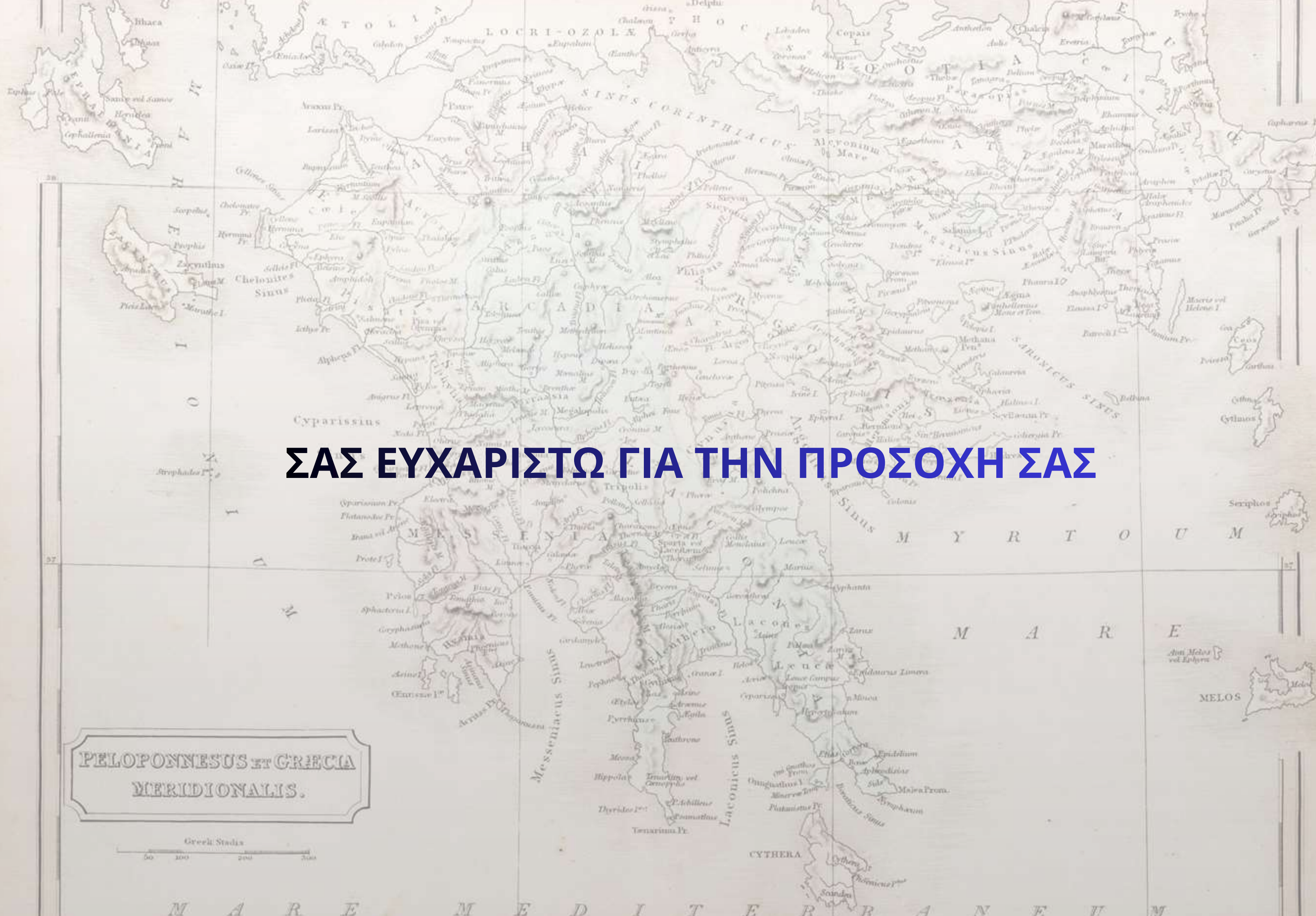
- Το βιβλίο χρησιμοποιείται ως **αδιάψευστη μαρτυρία** για την ομαλή σχέση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων πριν το 1955.
- Ενισχύει πολιτικές θέσεις σχετικά με το νέο Σύνταγμα της Republic of Cyprus, διατάξεις που αφορούσαν τον πολιτιστικό διαχωρισμό των δυο κοινοτήτων
- Το έργο του Ντάρρελ ως εργαλείο έμμεσης πολιτικής επιρροής, στα πλαίσια τόσο κρίσιμων ζητημάτων για το μέλλον της Κύπρου

1989 – Νέα πολιτική ανάγνωση

- Κυπριακό 'άλυτο' ζήτημα , ως προς την πλήρη διευθέτηση του και την αρμονική συνύπαρξη των δυο κοινοτήτων, τουρκοποίηση της βόρειας Κύπρου
- Αναφορά στο έργο από τον William Waldegrave στη Βουλή των Κοινοτήτων, ωραιοποίηση των γεγονότων της αποικιακής περιόδου
- Να διαφυλαχθεί η εικόνα αλληλεγγύης και στοργής προς τον Κυπριακό λαό, αλλά της Κύπρου προς την Βρετανία
- Το βιβλίο παρουσιάζεται ως ένδειξη ισχυρών ιστορικών δεσμών Βρετανίας-Κύπρου.
- Η λογοτεχνική μνήμη χρησιμοποιείται για να υποστηρίξει τη βρετανική πολιτική θέση.

Το έργο του Durrell δεν παρέμεινε μόνο λογοτεχνικό κείμενο

Συμβολή στη γεφύρωση των πολιτισμικών κενών ανάμεσα στη Βρετανία και την Κύπρο



ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ

PELOPONNESUS ET GRECIA
MERIDIONALIS.

Greek Stadia
0 100 200 300 400 500

M A R E M E D I T E R R A N E U M